

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XIV. Testimonium S. Ambrosij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

CAPVT XIV.

Testimonium S. Ambrosij.

SANCTVS AMBROSIVS rectè adiungitur Cyri-
llo, quia & eodem tempore floruit, & scripsit simi-
les Catecheses, nimirum libros de Sacramentis
& de iis, qui initiantur mysteriis, & non minus
apertè loquitur, quam Cyrillus, vt videamus, eodem tempo-
re eandem fuisse Orientis, & Occidentis sententiam de E-
ucharistia.

PRIMO igitur Ambrosius in libro de mysteriis initiandi
cap. 9. & lib. 4. de Sacramentis, cap. 3. 4. & 5. fusè docet, longè
excellentiorem escam nobis dari in Eucharistia, quam olim
in Manna Iudæi habuerint, cùm illis Christi corpus in figu-
ra, nobis detur in veritate: de quo argumento supra diximus
cùm ageremus de figuris huius Sacramenti.

SECUNDO, idem Ambrosius in iisdem locis dicit, mutari
panem & vinum in corpus & sanguinem Christi; & non de
amplius panem & vinum, sed corpus & sanguinem.

Ad quod argumentum dupliciter aduersarij respondent.
PRIMO reuocant in dubium, sintne Ambrosij libri, quibus
scribuntur de Sacramentis. SECUNDO dicunt mutationem
de qua loquitur Ambrosius, non esse realem, sed Sacramen-
talem, ita vt panis & vinum, ex communibus, & profanis
rebus adiuncta noua significatione, fiant Sacramenta reli-
gionis. Vide Petrum Martyrem lib. contra Gardinerum, par-
te 1. obiecto 190. & sequentibus, & parte 4. in explicacione ver-
borum Ambrosij.

Sed PRIOR solutio timidè ab illis proponitur, & merito
NAM citantur hi libri sub nomine Ambrosij à Lanfranco
Guilmundo, & aliis, qui ante annos D. floruerunt. DE IIS
constat, librum de mysteriis initiandi esse Ambrosij; nam in
præfatione dicit, se tractasse moralia quædam ex vitis Patri-
sticis, & ex Salomone; quæ opera nemo negauit vnquam
esse Ambrosij. Libros autem de Sacramentis eiusdem aucto-
ris esse, cuius est liber de mysteriis initiandi, res ipsa per se cla-
rat, tanta est styli, & sententiarum similitudo. DENIQUE
etiamsi non essent Ambrosij, essent tamen antiqui alicuius
auctoris. Sed stultum est ambigere de auctore horum lib-
rorum.

rum, cum nullum aduersarij argumentum adferant, cur ambigere debeamus.

POSTERIOR solutio refellitur ex ipsis Ambrosij verbis. Nam in lib. 4. de Sacramen. cap. 4. Tu, inquit, forte dicis mens panis est & sitatus; sed panis iste, panis est ante verba sacramentorum; & ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Hæc ille. At si panis tantum mutaretur sacramentaliter, non desineret esse panis post consecrationem. Ibidem probat multis miraculorum exemplis, Christi verba esse operatoria; & eiusmodi, ut naturas verè mutare possint, quæ omnia sine causa adducuntur, si nulla realis mutatio sit in pane Eucharistiæ. Sed adferamus testimonium ad idem probandum ex lib. indubitato de mysteriis iniriandis, cap. 9. Fortè, inquit, dicas; Aliud video, quomodo tu mihi asseris, quod Christi corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc superest, ut probemus. Quantis igitur sumur exemplis, ut probemus, non hoc esse, quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit? maioremq; vim esse benedictionis, quàm natura, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur? Virgam tenebat Moyses, prosecit eam, & facta est serpens. Hæc ille: Qui posteaquam multa alia miracula narrauit Moyses, Helix, & Helisæi, concludit: Quod si tantum & ualuit humana benedictio, ut naturam conuerteret, quid dicimus de ipsa consecratione diuina, ubi verba ipsa Domini saluatoris operantur? Nam sacramentum istud, quod accipis, Christi sermone conficitur. Quod si tantum & ualuit sermo Helix, ut ignem de celo deponeret, non & ualebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti: Quia ipse dixit, & facta sunt; ipse mandauit, & creata sunt. Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat; non potest ea, quæ sunt, in id mutare, quod non erant? non enim minus est nouas rebus dare, quàm mutare naturas. Hæc ille: ubi tam apertè loquitur de reali mutatione, ut nimia impudentia sit id negare. Ibidem paulò infra idem probat ex mysterio Incarnationis: Liqueat, inquit, quod præter naturæ ordinem Virgo generauit: & hoc quod conficimus, corpus, ex Virgine est. Quid hic quaris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus IESVS partus ex Virgine? Hæc ille. Quàm ineptè ista omnia dicerentur, si nulla fieret realis mutatio? Quid enim opus erat probare, non posse naturaliter fieri ex pane corpus Christi, quemadmodum nec ut

Virgo

Virgo pariat; si non reipsa, sed solùm significatiuè panis
corpus Christi?

TERTIVM testimonium est in eodem lib. 4. de Sacramen-
to cap. 5. vbi probat, non esse dubitandum de veritate corporis
Domini. Quæ probatio superuacanea est, si verum est, quod
aduersarij sentiunt: nemo enim dubitare solet, vtrum panis
possit esse corpus Christi significatiuè: *Deinde, inquit, ipse
Dominus IESVS testificatur nobis, quod corpus suum accipimus,
& sanguinem; nunquid debemus de eius fide, & testifica-
tione dubitare? & ibidem paulò infra dicit: Tibi Sacerdos, Cor-
pus Christi, & tu dicis, Amen: hoc est verum. Quod confitetur
lingua, teneat affectus.* Hic certè loquitur de eo, quod offer-
tur manibus Sacerdotis, quod quidè, nisi verè sit corpus Chri-
sti, decipit nos Ambrosius, qui vult nos id, & confiteri lingua
& affectu sentire. Et lib. 6. cap. 1. *Sicut verus est Dei Filius, Do-
minus noster IESVS CHRISTVS: non quemadmodum ho-
mines per gratiam, sed quasi Filius ex substantia Patris: ita
vera caro, sicut ipse dixit, quam accipimus.*

QUARTVM testimonium est lib. 1. in Lucam. vbi exponit
illa verba capituli 1. *Apparuit illi Angelus: Non dubites, inquit,
assistere Angelum, quando Christus assistit, Christus immo
atur.* At certè non assisteret Angelus, si sola figura corporis Do-
mini, non ipse Christus in altari adesset.

QVINTVM testimonium est lib. 3. de Spiritu sancto, cap. 1.
vbi tractans illud Psal. 98. *Adorate scabellum pedum eius.* *De
que, inquit, per scabellum terra intelligitur, per terram autem
caro Christi; quam hodie quoque in mysteriis adoramus.*
quam Apostoli in Domino IESV, & supra diximus, adoramus.
Hic locus nullam admittit solutionem: nam & liber est in-
bitatus, & sermo est de adoratione patriæ; & apertè Ambro-
sius dicit, carnem Christi Verbo vnitam adorari à nobis in
mysteriis, id est, in Eucharistia.

Diluamus nunc breuiter, quæ Petrus Martyr ex Ambrosio
profert, lib. contra Gardinerum, obiecto 188. & sequentibus.
PRIMO igitur obicit ex commentario in 11. cap. 1. ad Corin-
thios, quod Ambrosius in mysteriis dicat significari carnem, & san-
guinem, quæ oblata sunt pro nobis, & mysticum calicem
esse sanguinis Domini.

RESPONDEO, neque ea commentaria sunt Ambrosij, quæ
que quidquam habent contra nos; fatemur enim immò &
doc-

docemus, Eucharistiam signum ac typum esse mortis Christi, seu carnis, & sanguinis, vt visibiliter in cruce illa suffixa, ille effusus est.

SECUNDO obiicit ex lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. illa Ambrosij verba: *Hoc igitur astruamus, quomodo potest, qui panis est, esse corpus Christi? consecratione.* Hinc ita Petrus Martyr argumentatur: *Qui panis est, corpus etiam Christi est per consecrationem. At panis non potest esse corpus propriè, ergo solum significatiuè.* Idem confirmat ex illis verbis, quæ ibidem habentur: *Si tanta vis est in sermone Domini, vt ea incipiant esse, qua non erant, quanto magis operatorius est, vt sint qua erant, & in aliud commutentur?* vbi videmus sic mutari panem in corpus, vt tamen maneat panis.

AD PRIOREM locum RESPONDEO, non dicere Ambrosium panem manere post consecrationem, sed potius nõ manere; illa enim verba: (*Quomodo potest qui panis est, esse corpus Christi?*) hunc sensum faciunt; *Quomodo potest, qui nunc est panis, paulò post esse corpus Christi?* & responder: *Consecratione;* consecratio enim facit, vt qui panis est ante consecrationem, corpus sit post consecrationem. Istum esse sensum patet ex illis verbis lib. de myst. in it. cap. 9. *Probemus, non hoc esse quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit:* vbi vides non esse panem post consecrationem. Immo in ipso lib. 4. de Sacram. cap. 4. nõne Ambrosius ait: *Panis iste panis est ante verba consecrationis, & ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi?*

AD ALTERVM locum respondit olim Lantfrancus in lib. contra Berengarium, dupliciter. PRIMO, in aliis codicibus Ambrosij nõ haberi illa verba: *Vt sint qua erant;* sed hoc modo legi: *Quanto magis operatorius est, & qua erant, in aliud commutentur?* Quæ lectio verior esse videtur, quia est conformior lib. de mysteriis initiandis, cap. 9. vbi sic legimus: *Sermo ergo Christi; Qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea, qua sunt, in id mutare, quod non erant?* SECUNDO responderet, illa verba: *Vt sint qua erant,* hunc sensum facere: *Vt sint qua erant,* nimirum quoad speciem exteriorum, & tamè verè mutantur, quoad interiorem substantiam. POSSET etiam responderi, Ambrosium voluisse dicere; Si potuit Christus ex nihilo aliquid facere, cur non poterit ex aliquo aliquid facere, non annihilando id, quod antea erat, sed

sed

sed in melius commutando? unde non dixit: *Vi sint id, quae erant*; tunc enim panis manere deberet, sed: *Vi sint quae erant* id est, non annihilentur, sed maneant, quamuis mutata.

TERTIO obiicit ex lib. 4. de Sacramen. cap. 5. & de hisq. in init. myster. cap. 8. & de benediction. Patriarch. cap. 9. ubi Ambrosius dicit, corpus Domini accipientibus fieri peccatorum remissionem. Atque inde colligit non sumi corpus Domini ab impiis; ac per hoc non sumi corporali instrumento, quod est commune cum impiis, sed ore tantum spirituali, quo impij carent.

SED haec sapientiam dissoluta sunt: corpus enim Domini quod ad se attinet, omnibus adfert peccatorum remissionem licet in quibusdam ob eorum indispositionem id non fiat.

QUARTO obiicit ex lib. de myst. in init. cap. 9. illa verba: *ante benedictionem verborum caelestium alia species nominatur, post consecrationem corpus Christi significatur.* Et lib. 4. de Sacram. cap. 4. dicit, nos bibere similitudinem preciosi sanguinis, & cap. 5. dicit, oblationem altaris esse figuram corporis Christi. & lib. 1. de officiis, cap. 48. dicit, umbram fuisse in lege imaginem in Euangelio; veritatem in caelestibus.

RESPONDEO; In primis verbis citatis illud, *significatur* idem valet, quod *appellatur*, seu, *dicitur*. Non enim loquitur de significatione rerum, sed vocum; nec docet quid Eucharistia significet, sed quomodo appelletur. Itaque sensus est: *ante benedictionem alia species nominatur*, id est, panis vocatur id, quod est in altari: *Post consecrationem corpus Christi significatur*, id est, non amplius panem esse significamus, seu dicimus, si quis nos interroget, quid sit in altari, sed corpus Domini esse significamus, seu dicimus. Unde ibidem: *Ante consecrationem*, inquit, *aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur.* Ad alia verba fateor nos bibere similitudinem cruoris, sed sub qua veritas contineatur. Docet enim Ambrosius, nos non in specie sanguinis sanguinem sumere, ne ut ibidem dicit, horror esset cruoris; sed in similitudine sanguinis, id est, specie vini, quod habet sanguinis similitudinem ipsum sanguinem bibere. Ad illud de figura corporis: quod quisquis non esset absurdum, Sacramentum Eucharistiae vocari figuram corporis ratione specierum externarum: tamen eo modo Ambrosius loquitur de pane ante consecrationem, veritas eius verbis patet. Neque est absurdum, panem vocari figuram corporis

corporis Domini ante consecrationem, licet nondum sit Sacramentum: nam panis naturalem habet analogiam ad corpus Christi; & præterea ex eo, quod ponitur super altare, ut consecratur, incipit repræsentare ipsum Domini corpus, licet nondum habeat Sacramentalem significationem. Ad aliud ex lib. de officiis, Ambrosius distinguit imaginem à veritate, non quoad substantiam, seu præsentiam rei, sed quoad notitiam: nunc enim habemus Christum, sed signis, & imagine velatum; in cælo videbimus sine vlllo signo facie ad faciem. Id patet ex verbis eius, quibus explicat, quod dixerat: *Hic ergo, inquit, in imagine ambulamus, in imagine videmus, illic facie ad faciem; Sibi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate est.* Vnde etiam paulò antè distinguens umbram ab imagine: *Antè, inquit, agnus offerrebat, offerrebat vitulus: nunc Christus offertur, sed offertur, quasi homo recipiens passionem.*

QVINTO, obiicit illud ex lib. 5. de Sacramento, cap. 4. *Non iste panis est, qui vadit in corpus, sed ille panis vite æternæ, qui anima nostra substantiam fulcit.* Ex his verbis, inquit Petrus Martyr, *vel cæcus videre potest, Ambrosium non tam crasse sensisse de corpore Christi, ut putaverit illud ingredi, & recipi in corpus nostrum.*

RESPONDEO; Non negat Ambrosius corpus Christi ingredi in corpus nostrum, sed negat illud conuerti in substantiam corporis nostri more ciborum corporalium. Id patet manifestè ex aduersatiua: *Sed anima substantiam fulcit.* Est enim sensus; iste panis non vadit in corpus, id est, non transit in corpus per nutritionem, sed animam reficit. Alioqui enim, quomodo negaret Ambrosius corpus Christi in corpus nostrum ingredi, cum dicat in serm. de S. Agnete: *Iam corpus eius corpori meo sociatum est?* & cum tam apertè docuerit in tot locis à nobis citatis, id quod sumimus, dum sumimus Eucharistiam, veram esse carnem Domini? Hæc de Ambrosio.

CAPVT XV.
Testimonium Basilij.

DIVVS BASILIVS eodem tempore, quo Ambrosius floruit; & in 2. lib. de Baptismo, cap. 2. sic loquitur: *Si tales minæ aduersus eos posite sunt, qui temerè ad ea sacra accedunt, quæ ab hominibus*
Nn sancti-